

” Гузь В., Таган Л. Роль інноваційних технологій у розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2025. Том 13, № 6. С. 12-18. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i6-002>.

Huz V., Tahan L. Rol innovatsiinykh tekhnolohii u rozvytku piznavalnoi aktyvnosti ditei doshkilnoho i molodshoho shkilnoho viku [The role of innovative technologies in the development of cognitive activity of children of preschool and younger school age]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2025. Vol. 13, No 6. S. 12-18. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i6-002>.

УДК 373

DOI: 10.31110/2616-650X-vol13i6-002

Володимир ГУЗЬ

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-9823-7767>
vv24.org@ukr.net

Людмила ТАГАН

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7404-9980>
Lyudmilavl.3011@gmail.com

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО І МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті висвітлено роль інноваційних технологій у розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного і молодшого шкільного віку; уточнено сутність поняття «пізнавальна активність» дітей дошкільного та молодшого шкільного віку як інтегративної характеристики особистості, що розвивається на основі внутрішньої пізнавальної потреби та проявляється у самостійному прагненні до оволодіння новими знаннями, навичками та соціальним досвідом. У процесі аналізу було визначено специфіку прояву розвитку пізнавальної активності на різних вікових етапах. Доведено, що пізнавальна активність дітей дошкільного та молодшого шкільного віку має свої характерні особливості, пов'язані з віковими змінами у психічному розвитку, мотиваційній сфері, особливостями мислення та діяльності. Акцентовано, що у дошкільному віці пізнавальна активність є природною реакцією на новизну та невідомість навколишнього світу і формується переважно на основі допитливості, емоційної відкритості, орієнтовно-дослідницької поведінки. У молодшому шкільному віці пізнавальна активність стає більш усвідомленою та цілеспрямованою: зміщується акцент із ситуативної допитливості на прагнення до набуття системних знань, розуміння зв'язків і закономірностей; з'являється вміння самостійно ставити навчальні завдання, обирати способи їх розв'язання, оцінювати результати своєї діяльності. Встановлено, що ефективність розвитку пізнавальної активності значною мірою залежить від створення стимулюючого навчального середовища, в якому дитина має можливість проявити ініціативу, самостійність та творчість. Особлива увага приділяється ролі інноваційних технологій у процесі активізації пізнавальної діяльності дітей. Проаналізовано можливості проектних технологій, технологій розвитку критичного мислення, STEM-освіти як засобів емоційного та когнітивного розвитку. Обґрунтовано, що використання цих технологій не лише сприяє засвоєнню знань, а й активно розвиває ключові компетенції 21 століття: самостійність, креативне мислення, критичну оцінку інформації, комунікацію та здатність до самостійного навчання. Обґрунтовано доцільність інтеграції інноваційних підходів у практику дошкільної та початкової освіти з метою створення умов для всебічного розвитку дитини, її самореалізації та формування стійкої мотивації навчання.

Ключові слова: інноваційні технології; пізнавальна активність; дошкільний вік; молодший шкільний вік.

Volodymyr HUZ

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-9823-7767>
vv24.org@ukr.net

Ludmila TAGAN

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-7404-9980>
Lyudmilavl.3011@gmail.com

THE ROLE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF COGNITIVE ACTIVITY OF CHILDREN OF PRESCHOOL AND YOUNGER SCHOOL AGE

Abstract. The article highlights the role of innovative technologies in the development of cognitive activity of preschool and primary school children; specifies the essence of the concept of "cognitive activity" of preschool and primary school children as an integrative characteristic of the personality, which develops on the basis of internal cognitive needs and manifests itself in an independent desire to master new knowledge, skills and social experience. In the process of analysis, the specifics of the manifestation of cognitive activity development at different age stages were determined. It is proven that the cognitive activity of preschool and primary school children has its own characteristic features associated with age-related changes in mental development, motivational sphere, features of thinking, and activity. It is emphasized that in preschool age, cognitive activity is a natural reaction to the novelty and unknown of the surrounding world and is formed mainly on the basis of curiosity, emotional openness, and exploratory behavior. In the younger school age, cognitive activity becomes more conscious and purposeful: the emphasis shifts from situational curiosity to the desire to acquire systemic knowledge, understanding connections and patterns. The ability to independently set educational tasks, choose ways to solve them, and evaluate the results of one's activities appears. It has been established that the effectiveness of the development of cognitive activity largely depends on the creation of a stimulating learning environment

in which the child has the opportunity to show initiative, independence, and creativity. Particular attention is paid to the role of innovative technologies in the process of activating children's cognitive activity. The possibilities of project technologies, technologies for the development of critical thinking, and STEM education as means of emotional and cognitive development are analyzed. It is substantiated that the use of these technologies not only contributes to the assimilation of knowledge but also actively develops key competencies of the 21st century: independence, creative thinking, critical evaluation of information, communication, and the ability to self-study. The feasibility of integrating innovative approaches into the practice of preschool and primary education is substantiated in order to create conditions for the comprehensive development of the child, his self-realization, and the formation of a stable motivation for learning.

Key words: innovative technologies; cognitive activity; preschool age; younger school age.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку освіти особливої актуальності набуває проблема пошуку ефективних шляхів стимулювання пізнавальної активності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Пізнавальна активність є основою для формування цілісної, творчої та самостійної особистості, що здатна успішно адаптуватися до динамічних змін суспільства. Традиційні підходи до навчання дедалі менше відповідають викликам часу, адже сучасні діти зростають у світі високих технологій, де інформація постійно оновлюється та потребує критичного осмислення. У цьому контексті використання інноваційних методик в освітньому процесі стає необхідною умовою для активізації пізнавальної діяльності дітей, розвитку їхнього мислення, уяви, ініціативності та вміння застосовувати знання на практиці. Інноваційні технології дозволяють забезпечити особистісно орієнтований підхід до кожної дитини, сприяють розвитку їхньої мотивації до навчання, формуванню стійкого інтересу до пізнання світу. Актуальність проблеми зумовлена також необхідністю раннього виявлення та підтримки індивідуальних здібностей дітей, що стає важливою передумовою для їхнього успішного навчання. Тому впровадження інноваційних технологій у практику роботи з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку є не лише вимогою часу, а й важливим напрямком модернізації сучасного освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку вивчають багато українських науковців, кожен із яких акцентує увагу на певних аспектах цього складного та багатогранного процесу.

Так, В. Суржанська розглядає розвиток пізнавальної потреби як внутрішнього руху активності дитини, наголошуючи на значенні формування цілісного сприйняття навколишнього світу, ініціативності, самостійності та творчого підходу [17]. Г. Стадник акцентує увагу на тісному зв'язку між допитливістю та розвитком пізнавальної активності [16]. Роль розвивального середовища у стимулюванні пізнавальної активності дошкільнят аналізує К. Крутий [6]. Т. Пономаренко зосередилася на поняттєво-термінологічному аспекті проблеми, уточнюючи зміст базових понять: «активність», «пізнавальна діяльність», «пізнавальна потреба» та «пізнавальний інтерес» [12].

Ряд праць присвячено проблемам розвитку пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку. Так, М. Федорова аналізує пізнавальну активність як складову формування моральних цінностей в учнів початкових класів [21]. Д. Васильєва аналізує розвиток пізнавальної активності молодших школярів на уроках математики, звертаючи особливу увагу на використання інтерактивних методів навчання для підвищення зацікавленості учнів [1].

Таким чином, в українській науці проблема розвитку пізнавальної активності дітей розглядається комплексно: від аналізу психологічної природи цього явища до розробки конкретних педагогічних технологій, спрямованих на стимулювання зацікавленості, самостійності та ініціативності дітей на різних етапах їхнього розвитку.

Мета статті – на основі аналізу наукової літератури визначити роль інноваційних технологій у розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувався комплекс теоретичних методів, які забезпечили всебічне вивчення проблеми ролі інноваційних технологій у розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. А саме: аналіз наукової літератури з педагогіки, психології, теорії навчання, що дозволив визначити сутність категорій «пізнавальна активність», «інноваційні технології», а також проаналізувати сучасні підходи до їх вивчення; систематизація та узагальнення наукових джерел, що дало змогу окреслити основні тенденції та перспективи використання інноваційних технологій у контексті активізації пізнавальної діяльності дітей.

Застосування цих методів дало змогу сформулювати цілісне уявлення про теоретичні засади досліджуваної проблематики та окреслити напрями подальших наукових пошуків.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до визначення, поданого у філософському словнику, активність розглядається як одна з характерних ознак життєдіяльності соціального суб'єкта, яка відображає ступінь спрямованості його здібностей, знань, умінь і прагнень, а також мобілізацію вольових і творчих зусиль на досягнення загальних потреб, інтересів, цілей та ідеалів [20].

У наукових джерелах поняття «пізнавальна активність» розглядається як характеристика особистості, що формується протягом її життя під впливом цілеспрямованого навчання та виховання в суспільстві. В. Лозова визначає пізнавальну активність як властивість особистості, яка виявляється у

її ставленні до процесу пізнання, передбачає готовність і прагнення до самостійного засвоєння соціального досвіду, знань та способів діяльності, нагромаджених людством, а також у здатності обирати найбільш ефективні шляхи для досягнення пізнавальних завдань [8].

У «Психологічному словнику» під редакцією Н.Побірченко пізнавальна активність визначається як особливий прояв психічної активності, що виявляється через мимовільну увагу, цікавість та творчу діяльність [13]. Доведено, що пізнавальна активність супроводжує будь-яку самостійну дію і виражає готовність (здатність і прагнення) активно, ініціативно опановувати знання, прикладаючи вольові зусилля.

У психолого-педагогічних дослідженнях поняття «пізнавальна активність дітей дошкільного віку» трактується по-різному. Зокрема С. Ладивір розглядає його як якісну характеристику дитячої діяльності, як рису особистості та як стан готовності до здійснення пізнавальної діяльності [7]. Т.Ткачук, своєю чергою, аналізує «активність» у контексті взаємозв'язку з поняттям «діяльність», визначаючи пізнавальну активність як самостійну та ініціативну діяльність дитини, спрямовану на пізнання навколишнього світу. Така активність виступає проявом допитливості, яка виникає під впливом необхідності розв'язання завдань, що з'являються у реальних життєвих обставинах [18, с.10].

На зв'язок активності з діяльністю також звертається увага в «Сучасному тлумачному психологічному словнику», де визначено основні характеристики активності: зумовленість дій особливостями внутрішніх станів суб'єкта в момент їх виконання; довільність; надситуативність; а також висока стійкість діяльності щодо обраної мети [19].

Підтримуємо позицію Т. Садової та О. Рудакової, що визначають пізнавальну активність як стан, що передуює діяльності та стимулює її, і характеризують останню як показник активності особистості, як її якісну характеристику, а також як умову розвитку та наслідок виховного процесу [14].

Л. Маркіна, своєю чергою, розглядає пізнавальну активність не лише як стан діяльності суб'єкта, а й як характеристику якості цієї діяльності, через яку виявляється особистість у її відношенні до змісту та характеру діяльності та прагнення спрямувати свої етично-вольові зусилля на досягнення освітньо-пізнавальних цілей [5].

Відтак, аналіз виявлених підходів дозволяє зрозуміти поняття «пізнавальна діяльність» як цілеспрямовану діяльність суб'єкта, яка виникає внаслідок внутрішньої потреби в пізнанні та спрямована на досягнення позитивних результатів у процесі пізнання світу, отримання інформації та формування соціальної обізнаності. Така діяльність характеризується ініціативністю, самостійністю у виборі способів досягнення мети, вольовими зусиллями для подолання труднощів, а також емоційним задоволенням від процесу навчання.

У свою чергу, поняття «пізнавальна активність дітей дошкільного віку» доцільно розглядати як інтегративну якість особистості, що формується та розвивається на основі природної пізнавальної потреби в процесі різноманітних видів діяльності: ігрової, дослідницької, художньо-продуктивної та комунікативної. Ця якість забезпечує засвоєння дітьми соціального досвіду, нагромадженого людством, сприяє формуванню цілісного уявлення про довкілля, освоєнню способів взаємодії з навколишнім середовищем, а також виявляється у самостійному пошуку знань, активному ставленні до нової інформації, творчому вирішенні пізнавальних завдань та прагненні до саморозвитку.

Таким чином, пізнавальна активність дітей дошкільного віку є важливою передумовою інтелектуального, особистісного та соціального розвитку дитини і є одним із ключових показників її готовності до подальшого навчання та самореалізації в суспільстві.

Пізнавальна активність молодших школярів є не лише важливим фактором удосконалення процесу навчання, а й водночас показником його ефективності, оскільки сприяє розвитку самостійності, формуванню пошуково-творчого підходу до засвоєння навчального матеріалу, а також стимулює прагнення до саморозвитку [15]. У процесі активної пізнавальної діяльності школяр виявляється як самостійна особистість, яка діє незалежно від зовнішніх впливів: дитина самостійно визначає завдання та цілі, обирає шляхи та методи їх досягнення, задовольняючи таким чином власні потреби, інтереси та волю. Саме на такій активності ґрунтується дитяча творчість. У цьому контексті Л. Долинська підкреслює, що діти засвоюють зміст діяльності таким чином, що на основі досвіду попередніх дій відбувається трансформація змісту, яка суттєво змінює його форму і стає особистим досягненням дитини [15].

Аналізуючи особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку, О. Олексюк зазначає, що «пізнавальна активність» являє собою діяльний стан дитини, який виявляється через її ставлення до навчального предмета та процесу навчальної діяльності [10].

Отже, основою пізнавальної активності учнів молодшого шкільного віку виступають такі фактори, як прагнення зрозуміти, запам'ятати й відтворити знання, а також вивчити взаємозв'язки між явищами та процесами та посягнути закономірності їх функціонування.

О. Катеруша визначає ряд принципів, на яких ґрунтується пізнавальна активність учнів. Зокрема:

- принцип креативності, який сприяє не лише активному сприйняттю навчального матеріалу під час уроку, а й творчому опрацюванню його учнями;
- принцип орієнтації на самореалізацію, що передбачає створення умов психологічного комфорту на уроці, формування діалогічних відносин між учителем та учнем, врахування особистого досвіду школярів як джерела активізації пізнавальної діяльності;
- принцип педагогічної підтримки, який реалізується через спеціальну організацію педагогічної взаємодії, спрямованої на розкриття та розвиток індивідуального потенціалу кожного школяра (спільне з дитиною визначення її інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання труднощів на шляху до досягнення бажаних результатів у навчанні, спілкуванні) [3].

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що пізнавальна активність дітей дошкільного та молодшого шкільного віку має свої характерні особливості, пов'язані із віковими змінами у психічному розвитку, мотиваційній сфері, особливостях мислення та діяльності.

У дошкільному віці пізнавальна активність є природною реакцією на новизну та невідомість навколишнього світу. Вона формується переважно на основі допитливості, емоційної відкритості, орієнтовно-дослідницької поведінки. Діти активно експериментують, досліджують об'єкти та явища, ставлять чисельні запитання. Основними мотивами їхньої пізнавальної діяльності є інтерес і бажання діяти, що часто виникає спонтанно. Пізнавальна активність на цьому етапі тісно пов'язана з ігровою, художньо-продуктивною та комунікативною діяльністю, а також важливу роль відіграє створення стимулюючого середовища та підтримка дорослих.

У молодшому шкільному віці пізнавальна активність стає більш усвідомленою та цілеспрямованою. Зміщується акцент із ситуативної допитливості на прагнення до набуття системних знань, розуміння зв'язків і закономірностей. З'являється вміння самостійно ставити навчальні завдання, обирати способи їх розв'язання, оцінювати результати своєї діяльності. Пізнавальна активність на цьому етапі значною мірою визначається рівнем розвитку мислення, мовлення, волі і мотиваційної сфери. Зростає роль навчальної діяльності як провідного виду діяльності, а також важливість сприятливого педагогічного супроводу: підтримки самостійності, стимулювання творчості, врахування особистісних інтересів та потреб дитини.

Таким чином, специфіка пізнавальної активності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку полягає у поступовому переході від природної, емоційно забарвленої допитливості до усвідомленої, цілеспрямованої пізнавальної діяльності. Така активність є важливою передумовою всебічного розвитку особистості, формування її навчальної мотивації, самостійності та творчого мислення. У цьому контексті надзвичайно актуальним постає питання пошуку та застосування інноваційних технологій, які максимально ефективно сприяли б розвитку пізнавальної активності дітей на різних етапах вікового становлення.

Інноваційні педагогічні технології повинні не лише підтримувати природний інтерес дитини до нового, а й стимулювати її до самостійного пошуку знань, створення власних способів вирішення пізнавальних завдань, розвитку критичного та креативного мислення. Серед сучасних технологій, що довели свою ефективність у стимулюванні пізнавальної активності дошкільників та молодших школярів, можна виділити:

- технологію проектної діяльності, яка дозволяє дітям самостійно планувати, досліджувати та презентувати результати своєї роботи;
- ігрові технології (дидактичні, рольові, інтерактивні ігри), які перетворюють процес навчання у захоплюючу діяльність, стимулюючи інтерес до пізнання;
- технологію розвитку критичного мислення, зокрема через читання та обговорення, аналіз альтернативних рішень;
- STEM-технологію (Science, Technology, Engineering, Mathematics), яка інтегрує природничі науки, інженерію та математику через дослідницьку діяльність;
- казкотерапію та арттерапію, які розвивають уяву, емоційний інтелект та здатність до рефлексії.

Впровадження означених технологій допомагає не лише формувати знання, уміння та навички, а й розвивати самостійність мислення, ініціативу.

Проаналізуємо деякі з них. Однією з дієвих технологій, яка засвідчує свою ефективність у розвитку пізнавальної активності дітей, є проектна.

За Л. Швайкою, основою проектної діяльності є ідея, що розкриває суть поняття «проект» як прагнення до досягнення конкретного результату шляхом вирішення важливих практичних чи теоретичних завдань. Такий результат має бути чітко окреслений, осмислений та придатний до використання у реальній діяльності [9]. Центральним компонентом проектування є пізнавальна активність дитини дошкільного віку, яку О. Пехота трактує як процес засвоєння духовних цінностей, що відображає природні та соціальні закономірності, розвиток міжособистісних взаємин та перехід дитини від незнання до системного знання [11, с. 87].

На думку Л. Козак та Г. Король, метою проектної діяльності є стимулювання пізнавального інтересу, що сприяє інтелектуальному розвитку дошкільника. Під керівництвом вихователя діти отримують нові знання, здійснюють відкриття, важливі для них самих, що відбувається в умовах активної розумової діяльності [4, с. 171].

Оскільки саме дошкільник виступає активним учасником проектної діяльності (він визначає цілі, досліджує, експериментує, приймає рішення та відповідає за результат), важливо навчити його самостійно мислити, вирішувати проблеми, використовувати міждисциплінарні знання, прогнозувати наслідки та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки [3, с. 170].

Зауважимо, що проектна технологія є ефективним інструментом розвитку пізнавальної активності і дітей молодшого шкільного віку, оскільки вона забезпечує умови для активної участі учнів в освітньому процесі, стимулює самостійність, ініціативність та критичне мислення. Завдяки інтеграції знань з різних галузей та практичному спрямуванню діяльності, діти навчаються формулювати проблеми, шукати шляхи їх розв'язання, експериментувати та робити висновки. Такі види діяльності сприяють глибшому засвоєнню знань, підвищують мотивацію до навчання та формують навички, необхідні для подальшого інтелектуального розвитку. Участь у проектах також розвиває соціальні компетентності: вміння працювати в команді, відповідально ставитися до виконання завдань, обґрунтовувати власну думку та приймати зважені рішення.

Активно впроваджується нині і STEM-технологія.

За визначенням Е. Peters-Burton, S. Lynch, T. Behrend та B. Means, сучасна STEM-освіта має ряд характерних рис:

- навчання здійснюється на основі тематичної інтеграції, а не за окремими предметами, з використанням проектного та міждисциплінарного підходів;
- засвоєні науково-технічні знання використовуються в практичних ситуаціях, що сприяє створенню проектів, які виступають прототипами реальних продуктів, водночас розвиваючи комунікативні вміння та здатність до командної роботи;
- акцент робиться на креативності та інноваціях: навчання включає етапи постановки запитань, обговорення, проектування, створення, тестування та впровадження результату;
- формуються навички критичного мислення та здатність вирішувати складні завдання;
- виховується впевненість у власних можливостях завдяки успішному досвіду;
- стимулюється інтерес до природничих та технічних наук [22].

Вважаємо, що STEM-технологія є доцільною та високоефективною для розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, оскільки вона поєднує навчання з реальним досвідом, стимулює інтерес до природничо-технічних наук, сприяє розвитку критичного мислення, навичок дослідження, експериментування та командної взаємодії. Інтеграція знань через практичну діяльність у формі проектів дозволяє дітям не лише краще засвоювати навчальний матеріал, а й формує у них впевненість у своїх можливостях і мотивує до подальшого пізнання. Завдяки STEM-підходу учні навчаються мислити широко, бачити міжпредметні зв'язки та самостійно вирішувати проблеми, що є надзвичайно важливим для сучасної освіти.

Значним потенціалом щодо розвитку пізнавальної активності, критичного мислення та навичок аналізу володіє технологія кейс-стаді.

Як підкреслюють І. Жаркова та О. Янкович, розвиток критичного мислення є надзвичайно важливим не лише в освітньому процесі, а й у повсякденному житті. Володіння навичками критичного мислення допомагає орієнтуватися у великій кількості інформації, уникати маніпуляцій, приймати обґрунтовані рішення та впевнено їх захищати. Критичне мислення також сприяє пошуку нових способів вирішення завдань. Навчання дітей критично мислити означає навчити їх правильно ставити запитання, концентрувати увагу на суттєвих аспектах, робити обґрунтовані висновки та знаходити ефективні рішення [2, с. 414].

Метод кейс-стаді виступає комплексним засобом, який об'єднує різноманітні методики та підходи для глибокого аналізу та розв'язання проблемних ситуацій; моделювання сценаріїв; а також організації дискусій та презентацій, що розвивають уміння аргументувати власну позицію та презентувати результати роботи [2, с.417].

Кейс-метод є особливо ефективним і для розвитку пізнавальної активності у дітей дошкільного віку. Завдяки своїй ігровій природі та наближеності до реальних життєвих ситуацій, він стимулює цікавість, ініціативність, формує навички аналізу, пошуку інформації, розв'язання проблем та прийняття рішень. Участь у кейсах розвиває здатність до співпраці, вміння ставити запитання, висувати гіпотези та досліджувати наслідки своїх дій, що сприяє формуванню основ критичного мислення та підвищує інтерес до пізнавальної діяльності вже у дошкільному віці.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, сучасні інноваційні освітні технології є важливим засобом активізації пізнавальної діяльності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Їх використання відповідає актуальним викликам сучасної освіти, оскільки орієнтоване не лише

на передачу знань, а й на формування ключових компетентностей, необхідних у реальному житті. Потенціал таких технологій, як проектна, STEM-освіта, кейс-стаді, полягає у створенні умов для практичного застосування знань, розвитку вміння працювати в команді, приймати рішення, нести відповідальність за результат. Вони забезпечують практичну спрямованість освітнього процесу, сприяють формуванню критичного мислення, ініціативності, творчості та самостійності у дітей. Саме через інтерактивні, дослідницькі, міждисциплінарні форми роботи відбувається розвиток пізнавальної мотивації, здатності до аналізу, постановки запитань та пошуку відповідей. Активна участь дитини в процесі навчання сприяє її глибшому зануренню у зміст освітньої діяльності, формуванню внутрішньої мотивації до навчання, позитивного ставлення до пізнання нового. Все це створює підґрунтя для цілісного інтелектуального та особистісного розвитку, що є необхідною умовою для успішної соціалізації та адаптації дитини до викликів сучасного світу.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та апробації нових методичних підходів до впровадження інтегрованих форм навчання у контексті сучасної цифрової трансформації освіти.

Список використаних джерел

1. Васильєва Д. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів на уроках математики. *Актуальні проблеми навчання і виховання молодших школярів* : матеріали наук. конф. студ. ф-ту почат. навч.: зб. тез наук. доп. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2023. Вип. 13. С. 49.
2. Жаркова І.І., Янкович О.І. Технологія кейс-стаді в освітньому процесі НУШ як засіб розвитку критичного мислення молодших школярів. *Вісник науки та освіти*. 2023. №9(15). С. 408-420.
3. Катеруша О. Шляхи активізації пізнавальної діяльності. *Педагогіка вищої та середньої школи*: зб. наук. праць. Кривий Ріг : КДПУ, 2009. Вип. 24. 288-294.
4. Козак Л.В., Король Г.А. Проектна діяльність як чинник пізнавального розвитку дітей дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 18. Т. 3. С.169-174.
5. Конспект лекцій з дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи» / уклад. Л. Маркіна. Дніпро: ДДУВС, 2016. 70 с.
6. Крутий К.Л. Предметно-розвивальне середовище як чинник супроводу діяльності дітей. *Дошкільна освіта*. 2008. № 2(20). С. 9-20.
7. Ладивір С. Пізнавальна активність старших дошкільнят: індивідуальні особливості. *Дошкільне виховання*. 2006. № 11. С. 3-6.
8. Лозова В. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. Харків : ОВС, 2000. 164 с.
9. Метод проектів у діяльності дошкільного закладу / уклад. Л.А. Швайка. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 203 с.
10. Олексюк О. Проблема активізації самостійної пізнавальної діяльності. *Збірник науково-методичних праць*. Миколаїв, 2003. С. 55-59.
11. Освітні технології: навчально-методичний посібник / за заг. ред. О.М. Пехоти. Київ : А.С.К, 2001. 256 с.
12. Пономаренко Т.О., Євченко Я. Б. Формування основ сенсорно-пізнавальної компетентності дітей раннього віку. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 41. Т. 2. С. 107-111.
13. Психологічний словник / уклад.: О. Сергєєнкова, В. Синявський; за ред. Н. Побірченко. Київ, 2007. 336 с.
14. Садова Т., Рудакова А. Формування пізнавальної активності дошкільників як психолого-педагогічна проблема. *Молодий вчений*. 2017. № 10.1(50.1). С. 49-52.
15. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Загальна психологія: підруч. для студ. вищих навчальних закладів. Київ: Либідь, 2005.
16. Стадник Г. Розвиток пізнавальної активності дошкільників в сім'ї: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2015. 124 с.
17. Суржанська В. А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2004. 19 с.
18. Ткачук Т. Розвиток пізнавальної активності дітей дошкільного віку у спілкуванні з вихователем : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2004. 23 с.
19. Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.
20. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г.С.Сковороди; ред.кол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
21. Федорова М.А. Пізнавальна активність як складова формування моральних цінностей в учнів початкових класів. *Нові технології навчання*. Науково-методичний збірник / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Київ-Вінниця. 2011. № 69 С. 116-120.
22. Peters-Burton E. E., Lynch S. J., Behrend T. S., Means B. B. Inclusive STEM high school design: 10 critical components. *Theory Into Practice*, 2014. № 53(1), pp.67-71.

References

1. Vasyliieva D. Rozvytok piznavalnoi aktyvnosti molodshykh shkoliariv na uroках matematyky [Development of cognitive activity of younger schoolchildren in mathematics lessons]. Aktualni problemy navchannia i vykhovannia molodshykh shkoliari : materialy nauk. konf. stud. f-tu pochat. navch.: zb. tez nauk. dop. / Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody. Kharkiv, 2023. Vyp. 13. S. 49.[in Ukrainian].

2. Zharkova I.I., Yankovych O.I. Tekhnolohiia keis-stadi v osvitnomu protsesi NUSH yak zasib rozvytku krytychnoho myslennia molodshykh shkoliariv [Case study technology in the educational process of the National Secondary School as a means of developing critical thinking in younger students]. Visnyk nauky ta osvity. 2023. №9(15). S. 408-420. [in Ukrainian].
3. Katerusha O. Shliakhy aktyvizatsii piznavalnoi diialnosti [Ways to activate cognitive activity]. Pedagogika vyshchoi ta serednoi shkoly: zb. nauk. prats. Kryvyi Rih : KDPU, 2009. Vyp. 24. 288-294. [in Ukrainian]
4. Kozak L.V., Korol H.A. Proektna diialnist yak chynnyk piznavalnoho rozvytku ditei doshkilnoho viku [Project activity as a factor in the cognitive development of preschool children]. Innovatsiina pedagogika. 2019.Vyp. 18. T. 3. S.169-174. [in Ukrainian].
5. Konspekt lektsii z dystsypliny "Pedagogika ta psykholohiia vyshchoi shkoly" [Lecture notes on the discipline "Pedagogy and Psychology of Higher Education"] / uklad. L. Markina. Dnipro: DDUVS, 2016. 70 s. [in Ukrainian].
6. Krutii K.L. Predmetno-rozvyvalne seredovyshche yak chynnyk suprovodu diialnosti ditei [Subject-developmental environment as a factor in supporting children's activities]. Doshkilna osvita. 2008. № 2(20). C. 9 -20. [in Ukrainian]
7. Ladyvir S. Piznavalna aktyvnist starshykh doshkilniat: indyvidualni osoblyvosti [Cognitive activity of older preschoolers: individual characteristics]. Doshkilne vykhovannia. 2006. № 11. S. 3-6. [in Ukrainian].
8. Lozova V. Tsilisnyi pidkhid do formuvannia piznavalnoi aktyvnosti shkoliariv [A holistic approach to the formation of cognitive activity of schoolchildren]. Kharkiv : OVS, 2000. 164 s. [in Ukrainian].
9. Metod proektiv u diialnosti doshkilnoho zakladu [Project method in preschool activities]/ uklad. L.A. Shvaika. Kharkiv: Vyd. hrupa «Osnova», 2010. 203 s. [in Ukrainian].
10. Oleksiuk O. Problema aktyvizatsii samostiinoi piznavalnoi diialnosti [The problem of activating independent cognitive activity]. Zbirnyk nauko-metodychnykh prats. Mykolaiv, 2003. S.55-59. [in Ukrainian].
11. Osvitni tekhnolohii: navchalno-metodychnyi posibnyk [Educational technologies: a teaching and methodological manual] / za zah. red. O.M. Piekhoty. Kyiv: A.S.K, 2001. 256 s. [in Ukrainian].
12. Ponomarenko T.O., Yevchenko Ya. B. Formuvannia osnov senso- piznavalnoi kompetentnosti ditei rannoho viku. Innovatsiina pedagogika. 2021.Vypusk 41. T. 2. S.107-111. [in Ukrainian]
13. Psykholohichni slovnyk [Psychological Dictionary] / uklad.: O. Serheienkova, V. Syniavskyi; za red. N.Pobirchenko. Kyiv, 2007. 336 s. [in Ukrainian].
14. Sadova T., Rudakova A. Formuvannia piznavalnoi aktyvnosti doshkilnykiv yak psykholoho-pedagogichna problema [Formation of cognitive activity of preschoolers as a psychological and pedagogical problem]. Molodyi vchenyi. 2017. № 10.1(50.1). S. 49-52. [in Ukrainian].
15. Skrypchenko O. V., Dolynska L. V., Ohorodniichuk Z. V. Zahalna psykholohiia [General psychology]: pidruch. dlia stud. vyshchykh navchalnykh zakladiv. Kyiv: Lybid, 2005. [in Ukrainian].
16. Stadnyk H. Rozvytok piznavalnoi aktyvnosti doshkilnykiv v simi [Development of cognitive activity of preschoolers in the family]: dys. ... kand. psykol. nauk: 19.00.07. Kyiv, 2015. 124 s. [in Ukrainian]
17. Surzhanska V. A. Tvorchy zavdannia yak zasib formuvannia piznavalnoi aktyvnosti starshykh doshkilnykiv [Creative tasks as a means of forming cognitive activity of older preschoolers]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.08. Kyiv, 2004. 19 s. [in Ukrainian].
18. Tkachuk T. Rozvytok piznavalnoi aktyvnosti ditei doshkilnoho viku u spilkuvani z vykhovatelem [Development of cognitive activity of preschool children in communication with a teacher]: avtoref. dys. ... kand. psykol. nauk : 19.00.07. Kyiv, 2004. 23 s. [in Ukrainian].
19. Shapar V. Suchasnyi tлумachnyi psykholohichni slovnyk [Modern explanatory psychological dictionary]. Kharkiv : Prapor, 2007. 640 s. [in Ukrainian].
20. Filozofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical Encyclopedic Dictionary] / NAN Ukrainy, In-t filosofii imeni H. S. Skovorody; red.kol.: V. I. Shynkaruk (holova) ta in. Kyiv: Abrys, 2002. 742 s. [in Ukrainian]
21. Fedorova M.A. Piznavalna aktyvnist yak skladova formuvannia moralnykh tsinnosti v uchniv pochatkovykh klasiv [Cognitive activity as a component of the formation of moral values in primary school students]. Novi tekhnolohii navchannia. Nauko-metodychnyi zbirnyk / Instytut innovatsiinykh tekhnolohii i zmistu osvity Ministerstvo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, Akademiia mizhnarodnoho spivrobitnytstva z kreatyvnoi pedagogiky. Kyiv-Vinnytsia. 2011. № 69 S. 116-120. [in Ukrainian].
22. Peters-Burton E. E., Lynch S. J., Behrend T. S., Means B. B. Inclusive STEM high school design: 10 critical components. Theory Into Practice, 2014. № 53(1), pr.67-71. [in English].

/ Матеріал надійшов до редакції: 02.05.2025 р. / Прийнято до друку: 27.05.2025 р. / Опубліковано: 30.06.2025 р. /

This work is licensed under a Creative Commons License Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-NC-SA 4.0).